

ΠΡΟ ΤΗΣ ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΣΥΝΟΔΟΥ*

ΚΑΝΟΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Συζήτησις καὶ ἀπόφασις.

Ἐπακολουθεῖ εἶτα ἡ ἐπὶ τῆς εἰσηγήσεως συζήτησις καὶ ἀπόφασις.

Ι. Ὁ Ἀθανάσιος *Εὐταξίας* ἔλεγεν·

Ἐχομεν κανονικὴν καθιέρωσιν τῆς ἀγαμίας τῶν Ἀρχιερέων διὰ τῆς Πενθέκτης τῆς ἐπεχούσης θέσιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τοῦτο ὑπεστήριξεν ὁ Ἅγιος Προέδρος, ἵνα καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα, καθ' ὃ μία νέα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δύναται νὰ καταργήσῃ τὴν διάταξιν ἐκείνην.

Εἶτα ἀναφερόμενος ὁ κ. *Εὐταξίας* πρὸς τὴν διατυπωθεῖσαν γνώμην τοῦ Ἀγ. Προέδρου, διότι καὶ ἱστορικῶς καὶ δογματικῶς εἶναι ἡ μόνη ὁρθή, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐπὶ χιλιετηρίδα ἔχουσεν ἡ διάταξις τῆς Πενθέκτης περὶ ἀγαμίας τῶν ἐπισκόπων ἂν θελήσωμεν τώρα νὰ καταργήσωμεν αὐτὴν διατρέχοντες τὸν κίνδυνον νὰ ἐπίδωμεν τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ψυχραίνόμενον ἔτι μᾶλλον.

Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι οἱ διανοούμενοι παρ' ἡμῖν οἱ δυνάμενοι νὰ προσαρμολογήσῃ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν τοῦ νέου Ἡμερολογίου ὡς καὶ εἰς τὴν σημερινὴν κοινωνικὴν ἀνάγκην ἣτις ἐπιβάλλει τὴν καθιέρωσιν τοῦ δευτέρου γάμου διὰ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοῦ γάμου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς, αὐτοὶ δυστυχῶς πρὸ πολλοῦ περιέστησαν εἰς παντελεῖ ἀδιαφορίαν, ὅχι μόνον πρὸς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Θρησκείαν καθόλου. Ὑπολείπεται ἔτι πιστὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν ὁ πολὺς λαός, ὅστις τὴν πίστιν αὐτοῦ στηρίζει κυρίως εἰς τοὺς ἔξωτερικοὺς τύπους τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Δι' αὐτὸν θὰ ἤρκει ἡ καθιέρωσις τοῦ δευτέρου γάμου τῶν ἱερέων καὶ ἡ κατάργησις τῆς ἀγαμίας τῶν Ἀρχιερέων νὰ κλονίσῃ ἄρδην τὰς θρησκευτικὰς του πεποιθήσεις καὶ θὰ τὸν ἀπεξένουν τελείως ἐκ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας. Ἰδοὺ διατὶ ἐγὼ εἶμαι κατὰ τῆς καταργήσεως τῶν περὶ γάμου διατάξεων τῆς Ἐκκλησίας.

* Συνέχεια ἐκ τοῦ ΙΓ' Τομοῦ σ. 307.

II. Ὁ Μητροπολίτης *Μαρωνείας Ἀνθιμος* (†) ὁμιλεῖ διὰ μακρῶν οὔτω πως :

Ἐξετάζοντες τὸ ζήτημα τοῦ γάμου καὶ τῆς ἀγαμίας τῶν κληρικῶν, παρατηροῦμεν ὅτι τοῦτο παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας, ὅτι ἔλαβε τοῦτο σταθερὰν μορφήν κατὰ τὸν Ζ'. αἰῶνα ἢ ὅποια καὶ ἰσχύει μέχρι σήμερον καὶ ὅτι ὡς βάσις τῆς σχετικῆς νομοθεσίας ἐχρησίμευσαν ὄχι δογματικαὶ ἰδέαι τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' αἱ ἀνάγκαι καὶ συνθήκαι τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ βίου τῶν διαφόρων περιόδων. Οὕτω δὲ τὰ κρατοῦντα ἀπὸ τοῦ εἰρημένου αἰῶνος μέχρι σήμερον εἶναι τὰ ἑξῆς σημεῖα. 1) Ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς πρωτογάμους λαϊκοὺς ἢ χειροτονία μόνον εἰς διάκονον καὶ πρεσβύτερον, ἀπαγορεύεται δὲ ἡ προαγωγή αὐτῶν εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν. 2) Ἀπαγορεύεται γενικῶς ὁ γάμος μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ 3) ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς διγαμοὺς ἢ χειροτονία. Ἐπομένως ἐπιβάλλεται ἡ ἐξέτασις τῶν ἑξῆς σημείων :

α.) Ἐπιτρέπεται κανονικῶς ὁ ἕγγαμος βίος εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν καὶ πῶς καὶ διατὶ ἐπεκράτησε ἡ ἀγαμία ;

β.) Ἐπιτρέπεται κανονικῶς ὁ γάμος μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ τίνες οἱ λόγοι, δι' οὓς ἀπαγορεύεται καὶ

γ.) Ἐπιτρέπεται κανονικῶς ἡ διγαμία εἰς τὸν κληρικὸν καὶ τίνες οἱ λόγοι τῆς ἀπαγορεύσεως αὐτῆς ;

Μετὰ τὴν ἐξέτασιν δὲ τῶν ἀνωτέρω σημείων θέλομεν ἐκθέσει ἐν συμπεράσματι ὅποια κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν πρέπει νὰ εἶναι ἡ σχετικὴ ἐνέργεια καὶ ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀναγκῶν καὶ συνθηκῶν τῆς ἡμετέρας περιόδου καὶ συμφώνως πρὸς τὰς κρατούσας ἀντιλήψεις.

Α.) Ἐπιτρέπεται κανονικῶς ὁ ἕγγαμος βίος εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν καὶ πῶς καὶ διατὶ ἐπεκράτησεν ἡ ἀγαμία ;

Ἡ Ἀγ. Γραφή ρητῶς καὶ ἐκπεφρασμένως λέγει «δεῖ τὸν ἐπίσκοπον . . . εἶναι μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα» (Α'. Τιμ. γ, 2) ἡ αὐθεντικὴ δὲ καὶ πειστικὴ ἐρμηνεία τοῦ χωρίου τούτου ὡς καὶ τῶν συναφῶν (Α'. Τιμ. γ, 12. Τιτ. 1, 5—6) εἶναι ὅτι ὁ κληρικὸς οἰουδήποτε βαθμοῦ πρέπει νὰ εἶναι μονόγαμος, συνεπῶς κατὰ τὴν Ἀγ. Γραφήν δὲν ἐπιβάλλεται μὲν ὁ γάμος ὡς καθήκον καὶ νόμος εἰς τὸν ἐπίσκοπον, ἐπιτρέπεται ὅμως. Ἐντεῦθεν ὑπὸ τῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Παραδόσεως βεβαιοῦται ὅτι οἱ μὲν Ἰωάννης, Ἰάκωβος καὶ Παῦλος ἐκ τῶν Ἀποστόλων ἦσαν ἄγαμοι, οἱ δὲ Πέτρος, Φίλιππος καὶ ἄλλοι ἕγγαμοι.

Ἐν δὲ τῇ πράξει τῆς Ἐκκλησίας βλέπομεν ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους πέντε περίου αἰῶνας (Ἀποστ. Καν. 5. 40. 51. Συν. Νεοκαί. 314—325) καν. 9. 10. Συν. Καρθαγ. (255—419) καν. 3. 4. 33. Συν. Γαγγρ. (360—370) καν. 4) ὁ ἔγγαμος καὶ ἀγαμος βίος τῶν κληρικῶν ἦτο προαιρετικός· ἕκαστος τοῦτέστιν κληρικός ἦτο ἐλεύθερος νὰ προτιμήσῃ τὴν κατάστασιν ἐκείνην, ἣ ὁποία ἀνταπεκρίνετο περισσότερο εἰς τὰς ἐσωτερικὰς αὐτοῦ διαθέσεις· ἐντεῦθεν κατὰ τοὺς εἰρημένους αἰῶνας βλέπομεν ὅτι ἐπιτρέπετο ἡ προαγωγή εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν καὶ ἐγγάμων κληρικῶν, εἰς τὴν θέλησιν δ' αὐτῶν ἐπαφίετο μετὰ τὴν χειροτονίαν ἢ νὰ ἐξακολουθῶσι συζῶντες μετὰ τῶν συζύγων ἢ ν' ἀποχωρίζωνται αὐτῶν μιμούμενοι τὸ παράδειγμα τῶν Ἀποστόλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔγγαμοι ὄντες ἀφήκαν τὸν ἔγγαμον βίον, ὡς συμπεραίνεται μετὰ βεβαιότητος ἐκ τῶν πρὸς τὸν Κύριον λόγων τοῦ Πέτρου: «ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι» καὶ ἐκ τῆς πρὸς ἐκεῖνον ἀπαντήσεως τοῦ Ἰ. Χριστοῦ (Ματθ. 19, 27—29). Ἐκ τίνος μάλιστα Νεαρῶς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου γίνεται δῆλον ὅτι καὶ μέχρι τέλους τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἔγγαμοι κληρικοί προήγοντο εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν (Συντ. Ραλ. Ποτλ. Ε'. σελ. 321—322. Μιλᾶς Ἐκκλ. Δίκ. μεταφρ. Γερμ. τοῦ 1905 σελ. 267. Μ. Γεδεῶν Ἐκκλ. Ἀλήθ. ἔτ. 36. σελ. 59).

Ἄλλ' ἤδη ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος ὁ μοναχικὸς βίος ἤρχισε νὰ ἔχῃ σπουδαίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ δημοσίου φρονήματος. τὰ νέα ἰδανικά τὰ ὁποῖα εἰσῆγαγεν εἰς τὸν χριστιανικὸν βίον ἡ μοναχικὴ πολιτεία καὶ ἰδίᾳ οἱ ἔκτακτοι ἀσκητικοὶ ἀγῶνες πολλῶν μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι διήγειρον τὸν θαυμασμὸν τῶν χριστιανῶν, προσέτι δὲ καὶ αἱ ἀνάγκαι τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν μακρὰν περίου τῶν ἀγῶνων αὐτῆς κατὰ τοῦ Ἀρειανισμοῦ καὶ τῶν λοιπῶν αἰρέσεων, συνετέλεσαν, ὥστε ἐν τῇ πράξει νὰ διενεργῆται νέα τάξεις πραγμάτων διαμορφωθείσα ἐν τέλει ἀντίθετος πρὸς τὴν μέχρι τότε κρατοῦσαν.

Οὕτω ἡ μὲν δημοσία γνώμη ἀπὸ τοῦ πέμπτου αἰῶνος ἤρχισε νὰ κλίνη ὑπὲρ τῆς αὐστηρεῶς ἐν τῷ γάμῳ ἐγκρατείας τῶν κληρικῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐπισκόπων, ἐν τισὶ δὲ περιφερεῖαι νὰ ἐπικρατῆ τὸ ἔθος τῆς προτιμήσεως τῶν ἀγάμων διὰ τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν. Ἡ Πολιτεία καταρχὰς μὲν (528) διέταξεν ἵνα ἐκλέγωνται ἐπίσκοποι ἐκεῖνοι μόνον ἐκ τῶν ἐγγάμων, οἵτινες ἦσαν ἀπηλλαγμένοι οἰκογενειακῶν φροντίδων καὶ περισπασμῶν. ἔπειτα (531) ἀπηγόρευσε εἰς τοὺς ἐκλεγομένους ἔγγαμους Ἐπισκόπους τὴν συμβίωσιν μετὰ τῶν συζύγων αὐτῶν καὶ ἐν τέλει (535) ἐπέβαλε τὴν ἀγαμίαν τῶν ἐπισκόπων (Ἰουστ. Νεαρὰ 5.123.

πρβλ. Νεαρ. 5,22, Λεον. Σοφ. Νεαρ. 2. Ραλ. Ποτλ. Α'. 5. Β'. σελ. 332, 422). Τέλος ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὸν Ζ'. αἰῶνα διὰ τῆς ἐν Τρούλλῳ (692) Συνόδου (καν. 3) λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὰς νέας ἀπαιτήσεις τῆς κοινωνίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἕγγαμος βίος τῶν Ἐπισκόπων παρεῖχεν ἀφορμὰς σκανδάλων καὶ μομφῆς, προέβη εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τῶν περὶ ἀγαμίας τῶν ἐπισκόπων νόμων τῆς πολιτείας, δοῦσα εἰς αὐτοὺς κῦρος ἐκκλησιαστικόν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ συμβίωσις τῶν ἐπισκόπων μετὰ ὧν συζύγων αὐτῶν παρουσιάζεται ὡς ἐξαιρέσις τοῦ γενικοῦ κανόνος. τότε δὲ μόνον οἱ ἕγγαμοὶ προήγοντο εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμόν, ὅτε διετέλουν ἐν χηρείᾳ συνεπέᾳ θανάτου τῶν συζύγων αὐτῶν ἢ ἀπεχωρίζοντο αὐτῶν ἐπὶ τῷ ὄρω καὶ τῇ ὑποχρεώσει ὅπως αὐταὶ καθῆκον μοναχῶν (Συν. Τρουλ. καν. 48). Οὕτω δὲ διαμορφωθὲν τὸ ἔθος τῆς ἀγαμίας, ἐπεβλήθη ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος ὡς καθῆκον καὶ νόμος εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμόν.

Εἰς τὴν διαμόρφωσιν ταύτην τοῦ ἔθους τῆς ἀγαμίας τῶν ἐπισκόπων καὶ τὴν ἐπιβολὴν αὐτῆς συνετέλεσεν ἀναμφιβόλως κατὰ πολὺ καὶ ὁ ἐξῆς λόγος. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰ. Χριστὸς καὶ ὁ Ἄποστ. Παῦλος ἔχοντες ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ ἄγαμος (ὁ ἐγκρατὴς βεβαίως) μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ, ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικὶ (Α'. Κορινθ. 7,23-35), δὲν ἐπιβάλλουσι μὲν τὴν ἀγαμίαν ὡς καθῆκον «ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖται» (Ματθ. 19,10. Α'. Κορινθ. 6,9.) θεωροῦσιν ὅμως καὶ συνιστῶσι ταύτην ὡς ἀνωτέραν καὶ τελειότεραν τοῦ γάμου «ὥστε καὶ ὁ ἐγγαμίζων καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐγγαμίζων κρεῖσσον παιεῖ» (Α' Κορν. 7,1-7), «λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις καλὸν αὐτοῖς ἔαν μείνωσιν ὡς κἀγὼ» (Α'. Κορινθ. 7,8). Εἶναι δὲ ἡ ἀγαμία ἀνωτέρα καὶ τελειότερα τοῦ γάμου, διότι ὁ ἐγκρατὴς ἄγαμος μὴ περισπώμενος εἰς τὰ οἰκιακὰ καὶ κοσμικὰ, ἐπιδίδεται περισσότερο εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀφοσιοῦται εἰς τὴν ἀρετὴν, ἀφιεροῦται τελειότερον εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀποβαίνει ἐπιτηδειότερος εἰς τὴν διακονίαν τοῦ Κυρίου. Ἄν δὲ ἡ ἀγαμία εἶναι τι ἀξιοσύστατον διὰ τὸν λαϊκόν, εὐνόητον ὅτι κατὰ μείζονα λόγον εἶναι εἰς τὸν κληρικόν καὶ διὰ τὸν ἐπίσκοπον, τὸν ὁποῖον ἰδίᾳ ὁ Κύριος θέλει «φῶς τοῦ κόσμου», ὁ δὲ Ἄποστ. Παῦλος «ἀνεπίληπτον καὶ τύπον τῶν πιστῶν ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγνεΐᾳ» (Α'. Τιμ. 3,2. Α'. Θεσσαλ. 4,12. Γαλατ. 5,23). Ἡ ἠθικὴ ἀξία τὴν ὁποίαν ἀπονέμει εἰς ἀγαμίαν καὶ παρθενίαν ὁ Κύριος καὶ ἐν γένει ἡ Ἁγία Γραφή (Ματ, 19,9-12 Ἀποκαλ. 14,1-5) καὶ ἡ σύστασις καὶ ἡ προτίμησις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἄποστ. Παύλου, ὡς καὶ οἱ ἀνωτέρω ἐκτιθέμενοι ἱστορι-

κοὶ λόγοι, συνετέλεσαν ὥστε, ἐν ᾧ κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας ὁ ἕγγαμος βίος τῶν κληρικῶν συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐπισκόπων ἦτο σύνηθες φαινόμενον, τοῦναντίον ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος ἀποτελεῖ «σκάνδαλον εἰς τοὺς λαοὺς» ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικῇ Σύνοδος. Οὕτω δ' ἔκτοτε ἐπεβλήθη καὶ μέχρι σήμερον ἐπικρατεῖ τὸ ἔθος τῆς ἀγαμίας τῶν ἐπισκόπων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ἐξάγεται βεβαίως ὅτι ἐπιτρέπεται κανονικῶς ὁ ἕγγαμος βίος εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν.

Β') Ἐπιτρέπεται κανονικῶς ὁ γάμος μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ τίνες οἱ λόγοι δι' οὓς ἀπαγορεύεται;

Ἡ Ἀγ. Γραφή δὲν ἀναφέρει ρητῶς ἂν δύναται νὰ τελεσθῇ γάμος μετὰ τὴν χειροτονίαν, τὰ μόνα χωρία αὐτῆς, ἐν τοῖς ὁποίοις γενικῶς γίνεται λόγος περὶ τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν εἶναι τὰ τοῦ Ἀποστ. Παύλου (Α' Τιμ. Γ', 2 12. Τιτ. Α', 5 6) ποία εἶναι ἡ αὐθεντικὴ καὶ πειστικὴ ἐρμηνεία τῶν χωρίων τούτων εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι δὲ δι' αὐτῶν δὲν δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ἔστω καὶ ἐμμέσως ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ γάμου μετὰ τὴν χειροτονίαν ἀπόδειξις εἶναι τὸ ἀναμφισβήτητον γεγονός ὅτι οὐδεμία Σύνοδος, οὐδεὶς τῶν Πατέρων τῶν ἀπαγορευόντων τὸν γάμον μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἐτόλμησέ ποτε νὰ ἐπικαλεσθῇ ταῦτα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς προκειμένης γνώμης.

Τοῦναντίον ἡ κανονικὴ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ρητὴ καὶ ἐκπεφρασμένη, ταύτην πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀνευρίσκομεν εἰς τὰς ἐξῆς ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις «τῶν εἰς κλῆρον προσελθόντων ἀγάμων κελεύομεν βουλομένους γαμεῖν ἀναγνώστας καὶ ψάλτας μόνον» (Ἀποστ. καν. 56) «μὴ ἐξεῖναι αὐτοῖς μετὰ χειροτονίαν ἀγάμισις ἔτι οὖσιν ἐπὶ γάμον ἔρχεσθαι» ἢ «γεγαμηκόσιν ἑτέροις συμπλέκεσθαι» (Ἀποστ. Διατ. VI, 14) «Ὁρίζομεν...μηδαμῶς μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ (ἀπὸ τοῦ ὑποδιακόνου καὶ ἄνω) χειροτονίαν ἔχειν ἄδειαν γαμικὸν ἑαυτῷ συνιστᾶν συνοικέσιον» (Πενθεκ, 3,6), ἐξ αὐτῶν ὡς βλέπομεν καταφαίνεται ὅτι ἡ ἐκκλησία ἀνεκάθεν ἀπαγορεύει τὸν μετὰ τὴν χειροτονίαν γάμον, συγχρόνως δ' ἐπιβάλλει καὶ τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως εἰς τοὺς νυμφευμένους κληρικούς (Συνοδ. Τρούλ. καν. 6. Συνοδ. Νεοκαισ. καν. 1. Συνοδ. Δ' καν. 14. Συνοδ. Ἀγκύρ. καν. 1. Μ. Γ' ἐδ. Καν. Διατ. Α' 82. Β' 155—159 Νομολ. Μιχ, Θεοτοκᾶ σελ, 444),

Καὶ προβάλλονται μὲν χωρὶα ἰ. Συνόδων, Πατέρων καὶ ἰ. ἀνδρῶν ὡς καὶ παραδείγματα κληρικῶν πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἐπιτρέπεται ὁ γάμος μετὰ τὴν χειροτονίαν, οὕτω π.χ. ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ Σύνοδος (καν. 10) ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς διακόνους ἵνα συνάπτωσι γάμον μετὰ τὴν χειροτο-

νίαν, ἐν ἣ περιπτώσει ἐδήλουν ἐπισήμως τὴν πρόθεσιν ταύτην πρὸ τῆς χειροτονίας. Ἐπίσης ἡ ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος (καν. 6) θεσπίζει «ἀπὸ τοῦ νῦν μηδαμῶς διάκονον ἢ πρεσβύτερον ἔχειεν ἄδειαν γαμικὸν ἑαυτῷ συνιστᾶν συνοικέσιον», ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι πρὸ τῆς Συνόδου ταύτης κληρικοί τινες (διάκονοι ἢ πρεσβύτεροι) ἤρχοντο καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν εἰς γάμου κοινωνίαν, ὡσαύτως Λέων ὁ σοφὸς (886·912) ἀναφέρει τὰ ἐξῆς (Νεαρ. γ') «εἰ καὶ ἀπὸ συνηθείας ἀγράφου εἶχον ἄδειαν οἱ ἱερωμένοι ἐντὸς διετίας ψηφίζομένης μετὰ τὴν χειροτονίαν λαμβάνειν νομίμους γυναῖκας ἀλλὰ τοῦτο ὡς ὑπὸ τῶν κανόνων κεκαλυμένον οὐκ ὀφείλει κρατεῖν» (Συντ. Παλ. καὶ Ποτλ. τομ. Γ' σελ. 41).

Ἐπίσης ὁ Ρώμης Ἰππόλυτος λέγει «εἰ δὲ καὶ τις ἐν κλήρῳ ὦν γαμοίη, μένειν τὸν τοιοῦτον ἐν τῷ κλήρῳ ὡς μὴ ἡμαρτηκότα» (Φιλοσοφ. βιβλ. Θ' κεφ. 22. Migne. τομ. 16,3. 33,86), ὁ δὲ ἱ. Θεοδώρητος (Ἐπιστ. 110) ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀντιοχείας Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Βεροῦσίας Ἀκάκιος ἐχειροτόνησαν τὸν Διογένην δίγαμον ὄντα καὶ ὁ Ἡρακλείας τὸν Καισαρείας Δομνῖνον, ὡσαύτως δίγαμον, ὑποδεικνύων δι' αὐτῶν τὴν ἀνάγκην τῆς οἰκονομίας πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ διγάμου Εἰρηναίου ἐπισκόπου Τύρου χειροτονηθέντος ὑπὸ τοῦ Δομνίνου, ὡς ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ἐξόχων αὐτοῦ ἀρετῶν.

Ἡ ἀκριβὴς ὁμως καὶ ἀμερόληπτος ἐξέτασις πάντων τῶν ἀνωτέρω, πείθει ὅτι ταῦτα στηρίζονται ἐπὶ τοπικῶν συνηθειῶν, παρερμηνειῶν ἢ καταχρήσεων, τὰς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία πάντοτε ἐκάκισε καὶ ἐτιμώρησεν· ἰδίᾳ περὶ τῶν προσαγομένων παραδειγμάτων κληρικῶν σημειοῦμεν ὅτι πάντα ταῦτα, ὡς φαίνεται, ἀναφέρονται εἰς διγάμους κληρικούς, οὐδεὶς δ' ἐξ αὐτῶν ἀποδεικνύει ὅτι ὁ δεῦτερος γάμος αὐτῶν ἔλαβε χώραν ὡς ἰσχυρίζονται, μετὰ τὴν χειροτονίαν. ἀλλ' ὅτι ἀμφοτέρω οἱ γάμοι αὐτῶν ἐτελέσθησαν πρὸ τῆς χειροτονίας, ἤτοι ὅτι πρόκειται περὶ διγάμων λαϊκῶν, διὰ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἰππόλυτος καὶ ὁ Θεοδώρητος θέλουσι νὰ καταδείξωσιν ὅτι λόγῳ οἰκονομίας πρέπει νὰ ἐπιτρέληται ἡ χειροτονία εἰς τοὺς τοιούτους ἐξόχως ἐναρέτους κληρικούς ἔστω καὶ περὶ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ προκειμένου.

Οἱ λόγοι δὲ δι' οὓς ἀπαγορεύεται ὁ γάμος μετὰ τὴν χειροτονίαν δὲν ἀναγράφονται οὔτε ἐν τῇ Ἀγ. Γραφῇ οὔτε ἐν τοῖς ἱ. κανόσι οἱ- τῶς καὶ ἐκπεφρασμένως, ἐκ τοῦ πνεύματος ὁμως αὐτῶν ὀδηγοῦμενοι, ἀποφαινόμεθα ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ γάμου μετὰ τὴν χειροτονίαν δὲν εἶναι τοῦ ἀμετατρέπτου θείου δικαίου, ἐντεῦθεν ὁ μὲν ἱ. Ἐπιφάνιος λέγει ὅτι αὕτη «ἀγίῳ Πνεύματι οὐ διετάχθη» (αἰρ. β' 59), ὁ δὲ ἐπι-

σκοπος Παφνούτιος ἐν τῇ Α' Οἴκουμ. Συνόδῳ χαρακτηρίζει ταύτην ὡς «ἀρχαίαν παράδοσιν» (Σωκρ. Ἐκκλησι. Ἰστ. 1,11). Ὡσαύτως ἡ ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος θεσπίζουσα ὑποχρεωτικὴν τὴν ἀγαμίαν τοῦ ἐπισκόπου καὶ δικαιολογοῦσα τὸ ἀντιφατικὸν τῆς διατάξεως αὐτῆς πρὸς τὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου προσάγει λόγους ἠθικοκοινωνικούς· «οἱ θεοφιλέστατοι πρόεδροι (ἐν Ἀφρικῇ) συνοικεῖν ταῖς ἰδίαις γαμεταῖς καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν οὐ παραιτοῦνται, πρόσκομμα τοῖς ἄλλοις τιθέντες καὶ σκάνδαλον» (καν. 12) καὶ κατωτέρω «τῆς ἐπὶ τὰ κρεῖττω τῶν λαῶν προκοπῆς προμηθούμενοι» (καν. 12).

Ἄλλ' οὔτε λόγοι καθαρῶς δογματικοὶ δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ὤθησαν τὰς Ἱερὰς Συνόδους καὶ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ γάμου μετὰ τὴν χειροτονίαν, λόγοι τουτέστιν ἀναφερόμενοι εἰς τὴν τοιαύτην τῶν δύο μυστηρίων συσχέτισιν, ὥστε τελουμένου τοῦ ἑνός, τῆς ἱερωσύνης, νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν ν' ἀκολουθήσῃ τὸ ἕτερον, ὃ γάμος, ὡς βεβηλοῦν τὸ προηγούμενον. Ἐντεῦθεν βλέπομεν α) ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀπαγορεύει τὴν ἐκτέλεσιν τῶν συζυγικῶν καθηκόντων μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἀλλ' ἀπλῶς ἐπιτάσσει τὴν ἀπ' ἀλλήλων ἀποχὴν τῶν ἐγγάμων κληρικῶν «ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν ἀγίων μεταχειρίσεως» (Στ' Οἴκουμ. Σύνοδος 13). β) ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ Σύνοδος (καν. 10) δὲν θεωρεῖ κατ' ἀρχὴν ἀσυμβίβαστον τὸν γάμον μετὰ τὴν ἱερωσύνην, δι' ὃ καὶ ἐπιτρέπει τοῦτον εἰς τὸν διάκονον ὑπὸ ὄρους· καὶ γ) ἡ ἐν Τρούλλῳ (καν. 3) ἀναγνωρίζει ὅτι ὑφίσταται ἡ ἱερωσύνη εἰς τοὺς ἕξ ἀγνοίας μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐλθόντας εἰς γάμου κοινωνίαν, ἀναμφίβλως δὲ δὲν θὰ ἐγνωμάτευεν οὕτως, ἔστω καὶ κατ' οἰκονομίαν, ἂν λόγοι δογματικοὶ ἐκάλυον τοῦτο, διότι δὲν χωρεῖ βεβαίως οἰκονομία εἰς τὴν οὐσίαν τῶν δογμάτων.

Ἄλλ' ὅπως ἐκ τῆς περὶ παρθενίας καὶ ἀγαμίας ἰδέας τῆς ἀναφερομένης ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ διεμορφώθη βαθμηδὸν τὸ ἔθος καὶ ὁ νόμος περὶ ἀγαμίας καὶ ἐθεωρήθη ὁ γάμος ὡς κώλυμα εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν, παρομοίως ἐκ τῆς αὐτῆς περὶ ἀγαμίας ἰδέας διεμορφώθη τὸ ἔθος τοῦ καλύματος τοῦ γάμου καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν.

Ἐπειδὴ τουτέστιν ὁ ἀγάμος βίος συνεπέα τῆς ἀνωτέρω περὶ ἀγαμίας ἰδέας ἐθεωρήθη μᾶλλον ἀρμόζων εἰς τὸν ἀφιερούμενον τῷ κυρίῳ κληρικόν, οἱ δὲ ἀρχαῖοι Χριστιανοὶ εἶχον τόσον μεγάλην καὶ ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τοῦ ὕψους τῆς ἱερωσύνης, ὥστε ὄντως ἐθεωρεῖτο κατάβασις, ταπεινώσις καὶ ἔξουθένωσις ἢ φροντίς καὶ τύρβη περὶ νυμφικῶν παστάδων καὶ τῶν ἐγκοσμίων ὑπὸ τῶν κληρικῶν, ὡς ὀρίζει καὶ γ'. νεαρὰ Λέοντος τοῦ σοφροῦ (πρβ. ζ', καὶ η'. νεαρ. τοῦ ἰδίου) καὶ ἀπάρνησις

τῆς ὑπ' αὐτῶν παρεχομένης κατὰ τὴν χειροτονίαν ὁμολογίας περὶ ἀπειρισπάστου τῷ Κυρίῳ διακονίας· ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ διάσημος τῶν ἱ. κανόνων ἐρμηνευτῆς Ζωναράς λέγει ὅτι οἱ κληρικοί «πρὸ τῆς χειροτονίας ἐρωτῶνται εἰ σωφρονεῖν αἰροῦντο· εἰ δὲ ἐπαγγέλονται, τότε χειροτονοῦνται... μετὰ δὲ τὴν χειροτονίαν γυναῖκας λαμβάνοντες καθαιροῦνται» (Συντ. Β'. 33). Ἐπίσης ὁ ἴδιος σχολιάζων τὸν 19ον κανόνα τοῦ Μ. Βασιλείου λέγει «οὗτοι (οἱ τοῦ βήματος κληρικοί) σιωπηρῶς δοκοῦσιν ὁμολογεῖν μὴ ἔλθεῖν εἰς γάμον» (Συντ. Δ'. 108)· ὡσαύτως ἡ ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδος (καν. 3) λέγει περὶ τῶν κληρικῶν μετὰ τὴν χειροτονίαν ἤρесе τοὺς τρεῖς βαθμοὺς τούτους τοὺς τιμι συνδέσμῳ τῆς ἀγνείας διὰ τῆς καθιερώσεως συμπεπλεγμένους... ἐγκρατεῖς εἶναι ἐν πᾶσιν» ἢ δ' ἐν Ἀγκύρᾳ (καν. 10) ὡς ἀναγράφομεν ἄνωτέρω, ἀπαιτεῖ διάκονοι νὰ καθορίζωσι πρὸ τῆς χειροτονίας εἰς πρεσβύτερον ἐντὸς διετίας, ἂν θὰ νυμφευθῶσιν ἢ οὐ, ὡσαύτως ἡ ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδος (καν. 19) καὶ περὶ τῶν ἀναγνωστῶν ἀκόμη λέγει ὅτι ὀφείλουσιν «ἢ συμβίους ἀγαγέσθαι ἢ ἐγκράτειαν ὁμολογεῖν», ὡσαύτως ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ (καν. 19) προκειμένου περὶ τῶν παραβαινόντων τὴν περὶ παρθενίας ὑπόσχεσιν τῶν χαρακτηρίζει τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν αὐτῶν ὡς διγαμίαν, ὁ δὲ Μ. Βασίλειος (καν. 19) ὡς πορνείαν ὡς καὶ τὴν τῶν ἐκπεσοῦσῶν παρθένων (καν. 18) ὡς μοιχείαν (παρ. Δ'. Οἰκ. Συν. καν. 15)· διὰ τοῦτο πολὺ ἐνωρὶς διεμορφώθη τὸ ἔθος τοῦ κωλύματος τοῦ γάμου μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ δὴ ἐνωρίτερον καὶ ἀρχαιότερον τοῦ ἔθους τῆς ἀγαμίας τῶν Ἐπισκόπων, καθ' ὅσον ὁ μὲν Ἰππόλυτος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Γ' αἰῶνος ἀναφέρει ὅτι παρέβη τὸ ἔθος τοῦτο ὁ Κάλλιστος, ὁ δὲ ἱ. Παφνούτιος ὡς εἴπομεν ἄνωτέρω, χαρακτηρίζει τοῦτο ἐν τῇ Α'. Οἰκουμ. Συνόδῳ ὡς «ἀρχαίαν παράδοσιν».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ἐξάγεται ὅτι οὔτε τοῦ ἀμετατρέπτου θείου δικαίου εἶναι, οὔτε εἰς δογματικούς λόγους στηρίζεται ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ γάμου μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἀλλ' ὀφείλεται εἰς τὴν σεβασμίαν καὶ πολιὰν παράδοσιν τὴν ἐδραζομένην ἐπὶ τῆς ἐν τῇ Ἀγ. Γραφῇ ἀναφερομένης ἰδέας περὶ παρθενίας καὶ ἀγαμίας ἥτοι τῆς ἠθικῆς ἐκείνης ἀκριβείας καὶ εὐαγγελικῆς τελειότητος, καθ' ἣν ὁ ἅπαξ ἰδίᾳ θελήσει προτιμήσας τὴν ὁδὸν ταύτην καὶ καθιερωθεὶς τῷ Θεῷ καὶ διὰ τῆς χειροτονίας ὁμολογήσας, οὕτως εἰπεῖν, ἔμμονον καὶ ἀπερίσπαστον τῷ Κυρίῳ διακονίαν, ὀφείλει νὰ μὴ χωρίζηται ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου καὶ περισπᾶται εἰς τὴν ἀγάπην καὶ μέριμναν τῶν τοῦ κόσμου, καταβιβάζων οὕτω ταπεινῶν καὶ ἐξουθενῶν ἑαυτόν, διότι τότε θεωρεῖται ῥίψασπις· ἐντεῦθεν καὶ ἡ μεγάλη τῶν κανόνων ἀυστηρότης ἀπέναντι τῶν τοιοῦτων κληρικῶν.

(Συνεχίζεται)

ΔΗΜ. Α. ΠΕΤΡΑΚΑΚΟΣ

ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΝ